

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی و تحلیل رویکردهای نوین تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌ها

سعید غیاثوند محمدخانی^۱، سجاد شعبانی کلاچاهی^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۲- دانشجوی دکتری شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

(sajjad.sh547@gmail.com)

چکیده

مدیریت مالی شهرداری‌ها به منظور تأمین درآمد پایدار و ارائه خدمات عمومی با کیفیت، یک چالش بزرگ و حیاتی است. این مقاله به بررسی روش‌های نوین در تأمین درآمد برای شهرداری‌ها می‌پردازد و تأکید دارد که راهکارهای مبتنی بر نوآوری و انعطاف‌پذیری می‌توانند بهبود قابل توجهی در مدیریت مالی و توسعه پایدار شهری داشته باشند. ابتدا، مفاهیم اساسی مرتبط با تأمین درآمد شهرداری‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرند و اهمیت مالیات‌ها، هزینه‌های شهری و منابع دیگر در این رابطه بررسی می‌شود. در ادامه، چالش‌ها و فرصت‌های موجود در تأمین درآمد برای شهرداری‌ها شناسایی می‌شوند. سپس، روش‌های نوینی مانند همکاری‌های عمومی و خصوصی، استفاده از فناوری‌های نوین، فروش خدمات و محصولات شهری، توسعه منابع مالی غیرقابل پیش‌بینی و استفاده از سیاست‌های مالی نوین مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرند. در نهایت، این مقاله نشان می‌دهد که انتخاب و اجرای رویکردهای موثر و متناسب با شرایط محلی می‌تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد مالی شهرداری‌ها و بهبود کیفیت زندگی شهروندان داشته باشد.

کلمات کلیدی: درآمد پایدار شهرداری، مدیریت شهری، توسعه پایدار، تأمین مالی شهرداری.

۱- مقدمه

با گسترش شهرها و افزایش نیازهای مردم، شهرداری‌ها به دنبال روش‌های نوین تأمین درآمد پایدار برای پشتیبانی از خدمات شهری و توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز هستند. این چالش، نه تنها نیاز به مدیریت مالی موثر را افزایش می‌دهد بلکه نیاز به کاربردهای خلاقانه و نوآورانه در تأمین منابع مالی را هموار می‌کند. بررسی و تحلیل روش‌های نوین تأمین درآمد پایدار در شهرداری‌ها به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان و ارتقای سطح خدمات شهری امری ضروری و اساسی است (Adu et al, 2023: 136). با افزایش فشارهای مالی و محدودیت‌های بودجه‌ای، شهرداری‌ها مجبور به جستجوی راهکارهای جدید برای تأمین درآمد و افزایش منابع مالی شده‌اند. این راهکارها شامل ابتکاراتی مانند توسعه منابع مالی غیرقابل پیش‌بینی مانند پروژه‌های همکاری‌های عمومی و خصوصی، اجاره‌ی فضاهای شهری، فروش خدمات، مالیات‌های جدید و همچنین بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در مدیریت مالی می‌شوند (Eslambulchi et al, 2018: 24). با توجه به اهمیت تأمین درآمد پایدار برای ادامه‌ی عملکرد شهرداری‌ها، مطالعات بیشتر در زمینه‌ی روش‌های نوین و موثر در تأمین منابع مالی امری لازم و ضروری است. این مطالعات می‌توانند به شهرداری‌ها کمک کنند تا با استفاده از بهترین روش‌ها و ابزارها، منابع مالی مورد نیاز خود را تأمین

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کرده و خدمات بهتری را به شهروندان ارائه دهند. در نتیجه، ضرورت بررسی و تحلیل دقیق روش‌های نوین تأمین درآمد پایدار در شهرداری‌ها بر جلب توجه تحقیقات و مطالعات بیشتر در این حوزه تأکید می‌کند. با توجه به چالش‌ها و فرصت‌های موجود، سوالات تحقیق این است که چه روش‌های نوینی برای تأمین درآمد پایدار در شهرداری‌ها وجود دارد؟ و نیز چه عواملی بر موفقیت یا شکست این روش‌ها تأثیر می‌گذارند؟

۲- اهمیت تأمین درآمد برای شهرداری‌ها

شهرداری‌ها به عنوان نهادهای مسئول ارائه خدمات عمومی و تأمین نیازهای شهروندان در سطح شهر و شهرستان، نقش بسیار اساسی و حیاتی دارند. این نهادها مسئولیت ارائه خدمات زیربنایی مانند تأمین آب و برق، مدیریت زباله، تأمین نیازهای بهداشتی، ایمنی عمومی، و حمل و نقل عمومی را بر عهده دارند. از سوی دیگر، شهرداری‌ها نیازمند منابع مالی کافی برای اجرای این خدمات اساسی هستند (Khan, & Wallis, 2015: 54). با توجه به اینکه منابع مالی شهرداری‌ها از طریق مالیات‌ها، هزینه‌های شهری، و سایر منابع مالی تأمین می‌شود، بنابراین تأمین درآمد به عنوان یکی از اولویت‌های اساسی شهرداری‌ها مطرح می‌شود. بدون دستیابی به منابع مالی کافی، شهرداری‌ها نمی‌توانند خدمات عمومی را به شکل موثر و پایداری ارائه دهند و به نیازهای روزافزون شهروندان پاسخ دهند. از این رو، تأمین درآمد به عنوان پیش‌نیازی اساسی برای حفظ و ارتقای کیفیت زندگی در شهرها و شهرستان‌ها مطرح می‌شود. بنابراین، اهمیت تأمین درآمد برای شهرداری‌ها از جنبه‌های مختلف به وضوح قابل تشخیص است. این درآمد به شهرداری‌ها اجازه می‌دهد تا خدمات عمومی را به شکل موثری ارائه دهند، زیرا منابع مالی کافی برای تأمین نیازهای شهروندان را فراهم می‌کند و به ویژه در مواجهه با چالش‌های مالی و اقتصادی، اهمیت این مسئله بیشتر افزایش می‌یابد (Rocha et al, 2020: 89).

مالیات‌ها، هزینه‌های شهری، و سایر منابع هر کدام نقش مهمی در تأمین درآمد شهرداری‌ها دارند و اهمیت آنها برای حفظ عملکرد پایدار و ارتقای خدمات شهری بسیار بالاست. مالیات‌ها به عنوان یکی از منابع اصلی درآمد شهرداری‌ها محسوب می‌شوند. این اعتبارات از طریق مالیات بر درآمد، مالیات بر مصرف، مالیات بر معاملات و سایر مالیات‌ها تأمین می‌شوند. مالیات‌ها به عنوان یک فرآیند قانونی و اجباری، امکان تأمین منابع مالی پایدار برای شهرداری‌ها را فراهم می‌کنند. این منابع از طریق دولت مرکزی جمع‌آوری و به شهرداری‌ها اختصاص می‌یابند. هزینه‌های شهری شامل درآمدهای تولیدی مانند اجاره فضاهای شهری، مالیات‌های محلی بر املاک و مستغلات، درآمدهای خدماتی و فروش محصولات و خدمات شهری می‌شود. این هزینه‌ها از طریق فعالیت‌های اقتصادی و تجاری در شهر تأمین می‌شوند و به عنوان یک منبع مهم درآمد شهرداری‌ها عمل می‌کنند. منابع دیگر شامل هرآنچه که به طور مستقیم یا غیرمستقیم به شهرداری‌ها در تأمین درآمد کمک می‌کند، مانند هزینه‌های حمایتی از دولت مرکزی، گرانت‌ها، و همچنین اعانه‌ها و امتیازات ویژه می‌شود. این منابع به شهرداری‌ها اجازه می‌دهند تا برای پوشش هزینه‌های بزرگ‌تر و پروژه‌های مهم‌تر، به منابع مالی بیشتر دسترسی داشته باشند (Mesgari et al, 2018: 86). به طور کلی، تنوع منابع مالی از طریق مالیات‌ها، هزینه‌های شهری و منابع دیگر به شهرداری‌ها امکان می‌دهد تا بتوانند نیازهای مالی مختلف خود را تأمین کنند و خدمات عمومی مؤثری را ارائه دهند. این تنوع منابع مالی باعث پایداری و انعطاف‌پذیری مالی شهرداری‌ها می‌شود و بهبود کیفیت زندگی شهروندان را تضمین می‌کند.

۳- چالش‌ها و فرصت‌ها در تأمین درآمد شهرداری‌ها

شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در تأمین درآمد شهرداری‌ها امری بسیار مهم و چالش‌برانگیز است. در زیر به برخی از این چالش‌ها و فرصت‌ها اشاره می‌کنیم.

چالش‌ها:

۱. کاهش درآمد از منابع معمولی: تغییرات در بازارهای مالی و اقتصادی ممکن است منجر به کاهش درآمد از منابع معمولی مانند مالیات‌ها و هزینه‌های شهری شود که برای شهرداری‌ها چالشی جدی محسوب می‌شود.
۲. افزایش هزینه‌ها: افزایش هزینه‌های اجتماعی، نظیر پرداخت حقوق و دستمزد کارمندان شهرداری، نگهداری زیرساخت‌های شهری و تأمین خدمات افزایش هزینه‌های شهرداری‌ها را تحت فشار قرار می‌دهد.
۳. وابستگی به منابع محدود: وابستگی شهرداری‌ها به منابع مالی محدودی مانند مالیات‌ها و هزینه‌های شهری می‌تواند منجر به بروز مشکلات مالی و ناتوانی در ارائه خدمات شهری شود.

فرصت‌ها:

۱. تنوع در منابع مالی: بهبود مدیریت مالی و توسعه منابع مالی جدید، مشارکت مردمی، و تأمین خدمات درآمدزایی از طریق فعالیت‌های اقتصادی می‌تواند به شهرداری‌ها کمک کند تا از تنوع در منابع مالی بهره‌مند شوند.
 ۲. استفاده از فناوری: بهره‌گیری از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی و اینترنت اشیا می‌تواند در بهبود مدیریت مالی و بهره‌وری شهرداری‌ها کمک کند و منابع مالی را بهبود بخشد.
 ۳. توسعه مهارت‌های مالی: توسعه مهارت‌های مالی در شهرداری‌ها و آموزش کارکنان در زمینه‌ی مدیریت مالی می‌تواند به بهبود اجرای بودجه و تأمین درآمد شهرداری‌ها کمک کند.
- با درک این چالش‌ها و بهره‌گیری از فرصت‌های موجود، شهرداری‌ها می‌توانند بهبودی مستدام در تأمین درآمد و ارائه خدمات شهری را تجربه کنند (Miralaee et al, 2017: 999).

۴- معرفی روش‌های نوین در تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌ها

در این بخش، روش‌های نوین در تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. معرفی این روش‌ها نشان می‌دهد که شهرداری‌ها به دنبال راهکارهایی هستند که بتوانند بهبود قابل توجهی در مدیریت مالی و ارائه خدمات عمومی داشته باشند. هر یک از این روش‌ها مزایا و معایب خاص خود را دارند که باید با دقت مورد بررسی قرار گیرد. با انتخاب و اجرای مناسب‌ترین روش برای هر شهرداری، امکان بهبود مدیریت مالی، ارائه خدمات عمومی با کیفیت‌تر، و توسعه پایدار شهری فراهم خواهد شد. روش‌های نوین در تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌ها می‌تواند شامل چندین رویکرد مختلف باشد که در زیر به توضیح آن‌ها می‌پردازیم:

جدول ۱ - روش‌های نوین در تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌ها

عنوان روش	توضیحات	مزایا	چالش‌ها
۱. همکاری‌های عمومی و خصوصی (PPP):	PPP یک روش مشارکت بین دولت و بخش خصوصی است که در آن بخش خصوصی نقش فعالی در ارائه خدمات عمومی دارد. در این مدل، بخش خصوصی عموماً سرمایه‌گذاری مالی، تکنیکی، و عملیاتی را برای اجرای پروژه‌های شهری انجام می‌دهد در حالی که شهرداری‌ها مسئول نظارت و تضمین ارائه خدمات به موقع و با کیفیت هستند.	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش سرعت اجرای پروژه‌ها به دلیل مشارکت بخش خصوصی • کاهش بار مالیاتی بر شهروندان به دلیل تقسیم هزینه‌ها بین دولت و بخش خصوصی • بهره‌برداری از تجربیات و منابع مالی و فنی بخش خصوصی 	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش هزینه‌ها و ریسک‌های مالی برای دولت به دلیل تضمین ارائه خدمات • کاهش کنترل دولت بر پروژه‌ها و احتمال از دست رفتن مسئولیت‌های عمومی
۲. استفاده از فناوری‌های نوین:	استفاده از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی، بلاک‌چین، اینترنت اشیا و ابزارهای دیگر می‌تواند به شهرداری‌ها کمک کند تا منابع مالی خود را بهبود بخشند. به عنوان مثال، استفاده از هوش مصنوعی در بهینه‌سازی فرآیندهای مالی، تشخیص تقلب مالی، و	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش بهره‌وری و کارایی در مدیریت مالی و ارائه خدمات • بهبود امنیت و شفافیت در عملیات مالی • کاهش هزینه‌های اداری و عملیاتی 	<ul style="list-style-type: none"> • هزینه‌های پیاده‌سازی و توسعه فناوری‌های نوین • نیاز به آموزش و توانمندسازی کارکنان در استفاده از فناوری‌ها

		پیش‌بینی نیازهای مالی آینده می‌تواند به شهرداری‌ها کمک کند تا مدیریت مالی خود را بهبود بخشند و منابع مالی بیشتری را جذب کنند.	
<ul style="list-style-type: none"> • احتمال افزایش هزینه‌ها برای شهروندان به دلیل افزایش قیمت‌ها • محدودیت در دسترسی به خدمات برای اقشار کم‌درآمد 	<ul style="list-style-type: none"> • منبع درآمد جدید برای شهرداری‌ها • افزایش انگیزه برای بهبود کیفیت خدمات • افزایش تعامل و ارتباط با شهروندان 	<p>شهرداری‌ها می‌توانند درآمدزایی از طریق فروش خدمات و محصولاتی که به شهروندان ارائه می‌دهند، داشته باشند. به عنوان مثال، فروش مجوزهای ساخت و ساز، بلیط حمل و نقل عمومی، محصولات گردشگری، و خدمات فرهنگی و ورزشی می‌تواند به شهرداری‌ها در تأمین درآمد کمک کند.</p>	<p>۳. فروش خدمات و محصولات شهری:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • عدم پایداری و قطعیت در درآمد غیرقابل پیش‌بینی • نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و مدیریت موثر برای موفقیت این منابع 	<ul style="list-style-type: none"> • منبع درآمد اضافی برای پروژه‌های ویژه • افزایش انگیزه شهروندان برای مشارکت در پروژه‌های شهری • ایجاد ارتباط مستقیم با شهروندان و افزایش شفافیت در مدیریت مالی 	<p>این روش شامل استفاده از منابع مالی غیرقابل پیش‌بینی مانند حمایت‌های مالی از امور مردمی، موارد وراثتی، و موارد خیریه است. شهرداری‌ها می‌توانند با ایجاد برنامه‌ها و پروژه‌هایی که به انگیزش شهروندان برای حمایت مالی از آنها منجر می‌شود، منابع مالی بیشتری را جذب کنند.</p>	<p>۴. توسعه منابع مالی غیرقابل پیش‌بینی:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • نیاز به تغییرات قانونی و سیاست‌های مالی موجود • احتمال مقاومت واحدهای مختلف در برابر تغییرات مالیاتی و مالی نوین 	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش کارایی و شفافیت در مدیریت مالی شهرداری‌ها • کاهش هزینه‌های اداری و مالیاتی به دلیل بهبود فرآیندهای مالی • ایجاد انگیزه برای سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی در شهر 	<p>شهرداری‌ها می‌توانند از سیاست‌های مالی نوین مانند پرداخت الکترونیکی، مدیریت مالی بر اساس عملکرد، و تنظیم مالیات‌های محلی برای بهبود مدیریت مالی و تأمین درآمد استفاده کنند.</p>	<p>۵. استفاده از سیاست‌های مالی نوین:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • پیچیدگی بیشتر در مدیریت و اجرای ابزارهای مبتنی بر ریسک • نیاز به دسترسی به داده‌ها و منابع مالی مورد نیاز برای تحلیل ریسک 	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش توانایی پیش‌بینی و مدیریت بهتر ریسک‌های مالی در شهرداری‌ها • کاهش احتمال وقوع بحران‌های مالی و اقتصادی به دلیل شناخت بهتر و مدیریت ریسک‌های مالی • افزایش اطمینان شهروندان و سرمایه‌گذاران در عملکرد مالی شهرداری 	<p>استفاده از ابزارهای مالی مبتنی بر ریسک مانند بورس اوراق بهادار، مشارکت در صندوق‌های سرمایه‌گذاری املاک و مستغلات، و صندوق‌های سرمایه‌گذاری بسته می‌تواند به شهرداری‌ها در تنوع و بهبود مدیریت مالی کمک کند و درآمد ثابتی را فراهم آورد.</p>	<p>۶. استفاده از ابزارهای مالی مبتنی بر ریسک:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • نیاز به سیاست‌ها و فرآیندهای کارآمد برای پیشگیری و شناسایی فساد و تقلب • ممکن است برخی از افراد یا ارگان‌ها مخالفت کنند و تلاش کنند تا فساد را پنهان کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش شفافیت و شفافیت در مدیریت مالی شهرداری‌ها • کاهش از دست رفتن منابع مالی به دلیل فساد و تقلب • ایجاد اعتماد عمومی و افزایش ارزش اجتماعی شهرداری 	<p>پیشگیری از فساد مالی و تقلب در مالیات‌ها و دیگر روش‌های تأمین درآمد از اهمیت بسزایی برخوردار است. استفاده از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی برای تشخیص الگوهای نامناسب و تقلبی، و ایجاد سیاست‌های شفافیت و شفافیت مالی می‌تواند در کاهش این چالش‌ها مؤثر باشد.</p>	<p>۷. پیشگیری از فساد مالی و تقلب:</p>
<ul style="list-style-type: none"> • پیچیدگی بیشتر در مدیریت و نظارت بر منابع مالی متنوع • افزایش هزینه‌های مالی و مدیریتی به دلیل ایجاد و نظارت بر منابع متعدد 	<ul style="list-style-type: none"> • کاهش وابستگی به یک منبع مالی خاص و افزایش انعطاف‌پذیری مالی • افزایش امکان پاسخگویی به نیازهای مالی متغیر شهرداری • ایجاد ارزش افزوده از طریق بهره‌برداری از منابع مالی متنوع 	<p>تنوع در منابع مالی به شهرداری‌ها کمک می‌کند تا از وابستگی به یک منبع مالی خاص خودداری کرده و ریسک‌های مالی را کاهش دهند. شهرداری‌ها باید به دنبال ایجاد منابع مالی متنوعی باشند که در مقابل تغییرات اقتصادی و اجتماعی مقاومت داشته باشند.</p>	<p>۸. تنوع در منابع مالی:</p>

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

<ul style="list-style-type: none"> • پیچیدگی در تعیین و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مالی برای تضمین عدالت • نیاز به پشتوانه قانونی و سیاسی برای اعمال تغییرات به منظور تحقق عدالت مالی 	<ul style="list-style-type: none"> • افزایش تعادل در توزیع منابع مالی و ارائه خدمات بین اقشار مختلف جامعه • افزایش اعتماد و حمایت شهروندان از سیاست‌های مالی شهرداری • ایجاد حس انصاف و عدالت در جامعه و کاهش نابرابری‌های اجتماعی 	<p>در فرآیند تأمین درآمد، حائز اهمیت است که شهرداری‌ها به عدالت مالی توجه کنند و اطمینان حاصل کنند که بار مالیاتی و هزینه‌های شهری به عدالت توزیع شده‌اند و همه افراد از خدمات شهری به میزان یکسان بهره‌مند هستند.</p>	<p>۹. توجه به عدالت مالی:</p>
--	---	--	-------------------------------

با بهره‌گیری از این روش‌های نوین، شهرداری‌ها می‌توانند منابع مالی پایدارتری را تأمین کرده و بهبود قابل ملاحظه‌ای در ارائه خدمات عمومی و توسعه شهری داشته باشند. این روش‌ها، با توجه به شرایط و نیازهای مختلف هر شهر و شهرداری، قابل تنظیم و اعمال هستند و می‌توانند بهبود مدیریت و تأمین درآمد پایدار در طولانی مدت را تضمین کنند.

۵- نتیجه گیری

تأمین درآمد پایدار برای شهرداری‌ها یک چالش اساسی است که نیازمند راهکارهای نوین و کارآمد می‌باشد. بررسی روش‌های نوین در تأمین درآمد، از جمله همکاری‌های عمومی و خصوصی (PPP)، استفاده از فناوری‌های نوین، فروش خدمات و محصولات شهری، توسعه منابع مالی غیرقابل پیش‌بینی، و استفاده از سیاست‌های مالی نوین، نشان می‌دهد که راهکارهای متنوعی برای بهبود مدیریت مالی و تأمین منابع مالی شهرداری‌ها وجود دارد. هر یک از این روش‌ها دارای مزایا و معایب خاصی هستند که باید با در نظر گرفتن شرایط محلی و نیازهای شهرداری، انتخاب شوند. با انتخاب و اجرای مناسب‌ترین روش برای هر شهرداری، می‌توان بهبود قابل توجهی در ارائه خدمات عمومی، مدیریت مالی، و توسعه پایدار شهری را تجربه کرد. در نتیجه، ایجاد آگاهی در مورد روش‌های نوین تأمین درآمد و تشویق به استفاده از آنها، می‌تواند به توسعه پایدار شهرها و بهبود کیفیت زندگی شهروندان کمک کند.

منابع

1. Adu, K., Puthenkalam, J.J., & Kwaben, A.E. (2023). New Framework for Multidimensional Environmental Well-being for Sustainable Development. *Journal of African Development*, 24 (1): 136–173.
2. Eslambulchi, A., Emami, A., Jozei, N., & Maroufi, F. (2018). Prioritization of municipalities' strategies for sustainable income and financing resources. *Revista Gestão & Tecnologia*, 18(2), 7-27 .
3. Khan, S., & Wallis, M.A. (2015). Planning and Sustainable Development of Low Income Human Settlements in KwaZulu-Natal, South Africa. *Journal of Human Ecology*, 50, 43-58.
4. Mesgari, S., Sadigh, A.N., & Abdolshah, M. (2018). Investigating the factors affecting the income of municipalities and providing appropriate strategies for sustainable revenue. *geographical researches quarterly journal*, 33(2), 73-89.
5. Miralaei, Z., Sohrabi, A.A., Talab, H.L., & Asgarian, H. (2017). The necessity of realization of resistance economy policies in the field of urban management, with sustainable earnings approach in tehran municipality. *Revista QUID (Special Issue)*, 998-1004.
6. Rocha, L.A., Silva, N.G., Almeida, C.A., Oliveira, D., & Fernandes, K.C. (2020). Growth and heterogeneity of human capital: Effects of the expansion of higher education on the income increase in Brazilian municipalities. *CEPAL Review*, 2020(131), 87 – 108.